

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
 המצוות הששור: אהבה – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מראי = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – יתור
 לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפיטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קפא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרשי"ם; יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מודות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.1 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מדג, ג – ד:

[ג] הַבֶּקֶר אֲוִר וְהָאֲנָשִׁים שֶׁלְחֹו הָמָה וְחַמְרֵיהֶם: [ד] הֵם יֵצְאוּ אֶת-הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וְיוֹסֵף אָמַר לְאִשְׁרָעַל-בֵּיתוֹ קוּם
 רְדֹף אַחֲרָי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׂנֹתָם וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לְמָה שֶׁלַמְתָּם רָעָה תַחַת טוֹבָה:
 [ד] הֵם – תלישא-גדולה, מלמד על שיעור לפניו ושיעור אחריו.

שיעור לפניו – שיעור זמן מאיילת השחר (הנקרא גם עמוד השחר) עד שיאור המזרח – אדם מהלך ארבעה מיל, ושיעור זמן משיאור
 המזרח עד שתנץ החמה – אדם מהלך ארבעה מיל. ובתוך כך המלצה לשיעור אורך זמן תפילה. שיעור ארבעה מיל הוא שעה ושליש שעה.

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א [דף ב טור א]

אמר רבי בא כתיב הַבֶּקֶר אֲוִר התורה קראה לאור בוקר תני רבי ישמעאל בבקר בבוקר כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר אמר רבי יוסי בי ר' בון
 אם אומר ליתן עוביו של קיע ללילה בין בערבית בין בשחרית
 נמצאת אומר שאין היום והלילה שוין ותני באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין ...
 אמר רבי חזנא מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד
 שתנץ החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל יות' הוון אמר
 רבי זעירא המלאך היה מקדד לפנין הדרך ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא לחבירתה
 בראשית וירא יט,ז:

וַיְהִי כְהוֹצִיאֵם אֹתָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל-נַפְשָׁךְ אֶל-תְּבִישׁ אַחֲרֶיךָ וְאֶל-תַּעֲמֹד בְּכָל-הַפֶּקֶר
 הַהִרָה הַמֶּלֶט פֶּן-תִּסְפָּח:

פרט קדמאה נִיְהִי – תראא, בתפקיד שיעור, שתבנית הבאה מלמדת לדרוש אותו כמוסבר בהמשך כְהוֹצִיאֵם אֹתָם – קדמא ואזלא,
 להודיענו שהוא כעין כלל מלמד מצורת כעין בנין אב או דבר החוזר וקורה על השיעור המרומז בפרט קדמאה, בנין אב כי ההמשך
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶט עַל-נַפְשָׁךְ אֶל-תְּבִישׁ אַחֲרֶיךָ תבנית פעמיים זקף בין שני קיסרים, משמשת בעוד מקומות בין היתר בתפקיד כעין
 בנין אב, ומלמד על הפרט קדמאה שהפרט בתראה הַחוּצָה – רביע – ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום הוא זמן ש- אדם מהלך
 ארבעת מילין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו
 השחר עלה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל בקו ישר כי המלאך מקדד לפנין
 הדרך. בנין אב או דבר החוזר וקורה מלמד בכעין היקש ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל כמו וכמו מילה מדמיא
 לחבירתה.

בראשית וירא יט,ט:

הַנֶּגֶה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה לְנוֹס שְׁמָה וְהוּא מִצְעֵר אֶמְלֹטָה נָא שְׁמָה הֲלֹא מִצְעֵר הוּא וְתַחִי נַפְשִׁי:
 שְׁמָה – רביע – אולי ארבעה מילין של מרחק צוער מסדום.

אברבנאל בראשית א ולזה אמרו שיום התורה לכל דיניה הוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים. וכמו שכתב הראב"ע שעה ושליש שעה קודם
 זריחת השמש יהיה הַבֶּקֶר אֲוִר וכן אחרי בואו שעה ושליש שעה לא יהיה לילה. ומפני זה תולה הכתוב הַבֶּקֶר אֲוִר המתנועע בסבוב
 מהראות השמש והירח והכוכבים. ועוד כלל באמרו ולהבדיל בין היום ובין הלילה. שהמאורות יעשו הבדלים בין חלקי היום עצמו ובין חלקי
 הלילה עצמו וגו'

להשוואה שיעור הליכת ארבע מילין מתחילת שקיעת החמה עד סוף השקיעה דברים האזינו לב,מט:

עֲלֵה אֶל-הַר הַעֲבָרִים הַזֶּה הֲרֵ-נָבוּ אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מוֹאָב אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי יַרְדֵּן
 וְרָאָה אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָה:
 אֶל-הַר – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, הַר-נָבוּ – רביע, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע

ב"ח על הטור א"ח סי' רצ"ב ס"ב על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה
 וכולל עמו יוסף ודוד. ב"ח משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו
 ארבע מילין להר נבו. סימוכין בבלי פסחים צד ב, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים שיעור הליכת ארבע מילין.
 תוס' מסביר כי הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה

דוגמא ללוח זמנים לאופק ירושלים בימינו, העמודות באפור לא שייכות לנאמר בעיון

צאת הכוכבים	שקיעה מלאה	נץ (זריחת) החמה	תחילת זמן צצית תפילין וקריאת שמע	יאור המזרח - עלות השחר	איילת השחר? - עמוד השחר	קופת טבת 21-23 דצמ'
				כ-72 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	כ-120 דקות לפני זריחה בניסן ותשרי	תקופת טבת 21-23 דצמ'
17:07	16:39	6:35	5:40	5:17	4:29	תקופת ניסן 21-23 מרץ'
18:12	17:46	5:51	5:01	4:40	3:52	תקופת תמוז 21-23 יוני'
20:15	19:45	5:33	4:34	4:07	2:57	

בתקופת תמוז הפרש 2:36 בין איילת לנץ, היינו 2 * 1:18, כפעמיים שעה ושליש ראה אברבנאל בשם ראב"ע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
הפניות השערות: אחת: סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מראש = מאריך; רבו; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו מתפשו; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – ויצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

ושיעורים אחריו תחום העיר (להשפעה, לתחום שבת), תחום עיבורה של עיר יצאו את-העיר לא הרחיקו – מונח זרקא מונח סגול, מוסיף משהו על העיר, כאן כח השפעתה - שליטתה על הנמצאים בה, כדאיתא ב-תורה שלמה (יא) בשם מדרש כד"א יהושע ג, ד רחוק יהיה ביניכם ובינו כאלפים אמה אמר אם יתרחקו מן העיר אפילו מיל אחד אין כל בריה יכולה להחזיקו. וכן בפירוש חנוכה התורה שאם יצאו האחים מעבר לתחום מיל השווה אלפיים מן העיר לא תהיה ליוסף שליטה עליהם. אפשר שמדובר כאן גם בשיעור המרחק שאחריו יש לומר תפילת הדרך לשמירה בדרך. השערה זאת היא ע"פ רבי העשל שאם אמרו תפילת הדרך לא יוכלו לשלוט בהם. וע"פ אמרי אמת שאמר מאמר מכתב יד של רבי חיים וויטל (שאבד) שבו נאמר כאן על ענין תפילת הדרך. יש כאן שיעור נוסף והוא עיבורה של עיר, שבעים אמה ושיריים שמעבר למבנה המגורים האחרון שבעיר לענין מדידת תחום אלפיים אמה לשבת, הנרמז בר"ת את-העיר לא – אה"ל וגם ע"י כעין מידת גורעין ומצרפין במלים לא הרחיקו אותיות לא ה מהוות אה"ל. את-העיר לא – ר"ת אה"ל. האם אהל שהוא מבנה ארעי יחשב לתחום שבת? הרב י"מ רושצקי הי"ו: עיין שו"ע שצ"ה ס"ו ועיין עוד בדגול מרובה שעל גליון השו"ע שאין צורך ש(בית)יהיה גדול ד' אמות אלא די בזה שעשוי ארעי ללינת אדם השומר עי"ש ובשע"ת ס"ק ב'. ומ"מ צריך להיות שנעשה באמת לשומר לדור שם ולא רק עבור הגדלת תחום שבת. ועיין שו"ת בית יצחק או"ח מ"ט שחולק עליו ומתיר אף בנעשה עבור היתר תחומין.

יצאו את-העיר לא הרחיקו – זרקא מונח סגול, דומה ל-יהושע ה, ד ויהי בקהנות יהושע ביריחו – זרקא סגול, עיבורה של עיר רש"י (יג) ויהי בקהנות יהושע ביריחו – מכאן לעיבורה של עיר שהוא מן העיר, שאי אפשר לומר בתוך יריחו. (ע"פ בבלי נדרים נ, ב) רד"ק (יג) ויהי בקהנות יהושע ביריחו – בגבול יריחו; ומיכן שמכו רבותינו ז"ל שעבורה של עיר דינו כעיר (נדרים נ, ב), שהיה יהושע לא היה בתוך העיר. ואמר בהיות יהושע ביריחו - כי נסעו מהגלגל אחר שנמולו שם הערלים, ועשו הפסח, ובאו להם לייחוד לכבשה ותנו את פני העיר; והקב"ה שלח מלאכו להראות ליהושע כדי לחזקו ולבשרו, ונראה לו בדמות איש וחברו שלופה בידו, מורה על הגבורה ועל הניצח; יהושע ה, ד: ויהי בקהנות יהושע ביריחו ויצא עניו ונראה איש עמד ונראה ונראה יהושע אליו ויאמר לו הלא אתה עם-לצביונו;

שיעור לתחום שבת, [ג] הבקר אור והאנשים שלחו – ר"ת שוא"ה, ס"ת מרו"ר. יוסבר הדבר כפירוש הבא: חנוכה התורה פרשת מקץ (מב) במדרש הובא כאן בילקוט (רמז ק"ן) וזה לשונו הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר על ביתו קום רדוף אחרי אנשים וגו' כמה דאת אמר רחוק יהיה ביניכם ובינו כאלפים אמה עד כאן. והוא תמוה. ויש לפרש דהנה איתא במדרש רבה פרשה זו על הפסוק וטבוח טבח והכן ערב שבת היה ואין והכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וגו' עד כאן. ויש להקשות אם כן לפי זה הא דכתיב הבוקר אור והאנשים שלחו היה בשבת שחרית ואם כן האיך חללו השבטים את השבת שהלכו בשבת. וצריך לומר כי פיקוח נפש היה שם דיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ופיקוח נפש דוחה את השבת (ועיין ביפ"ת ובנוה"ק) כמו דאיתא ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תתיו בחושים ברעב. נמצא שיעקב ובני ביתו היו עטופים ברעב ולכן חללו את השבת. אך עדיין קשה על יוסף הלא הכיר את אחיו שהלכו בשבת ובודאי אחיו לא חללו את השבת אם לא היה פיקוח נפש אם כן היאך ציוה יוסף להחזירם ולא חס על אביו ובני ביתו שהיו עטופים ברעב. אך יש לומר דאפשר כהפירוש השני ברש"י על הפסוק למה תתראו למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. ואם כן יוסף ראה לאחיו שהיה פניהם שמחים ונראים כעשירים כדאיתא בילקוט ולמד יוסף שיש להם תבואה בביתם רק שהם לא הלכו חוץ לתחום. רק כדי שלא יראה אותם יוסף שהם לא הכירו אותו עדיין וגם דבר אתם קשות וסברו שהוא מבני נח ולכן יצאו מן העיר כדי שיסבור יוסף שהם הלכו לדרכם כדי שלא יוכל עוד לדבר אתם קשות. והלכו רק אלפים אמה שזה מותר לילך בשבת על פי דין. והנה יוסף רצה לבוא על האמת אם יש בביתם תבואה או לא ואיזה טעם של למה תתראו אמת. לכך צוה לאשר על ביתו קום רדוף פירוש אם תראה אותם מרחוק שלא הלכו חוץ לתחום אם כן אין כאן פיקוח נפש דאם לא כן למה לא הלכו יותר מאלפים אמה ככהאי גוונא קום רדוף אחריהם. אבל אם תראה שהם הלכו יותר מאלפים אמה אם כן בוודאי יש כאן פיקוח נפש אזי לא תרדוף אחריהם. והשתא יבואר המדרש שהתחלנו הבוקר אור והאנשים שלחו הם יצאו את העיר לא הרחיקו כמה דאת אמר כאלפים אמה דייקא פירוש סימן זה מסר יוסף לאשר על ביתו אם ירדוף אחריהם או לא:

בראשית מקץ מד, ג: הבקר אור והאנשים שלחו והמהרי"ם: בבלי פסחים ב, א אור לארבעה עשר בודקין את החמץ הגמרא מחפשת מקור תנכ"י לתוספת המשמעות למילה "אור" במובן של סמיכות ללילה כפי שנעשה בלשון המשנה במקומות אחדים כפי שמתברר בבדין דפים ג, ז. הרב שטיינזולץ מביא ראב"ד שמשביר שזו סמיכות קרובה ללילה. הגמרא פתחה בפסוק בראשית מקץ מד, ג הבקר אור ועברה למצוא עוד הוכחות. דעת הראב"ד נתמכת ע"פ הטעמים הבקר אור – טפחה בראש פסוק, בא לפרש / להקיש ממנו לפסוק שלפניו הבקר אור – טפחה אתנה, ריבוי ומיעוט. אור הולך ומתרבה, אבל ממעט לומר סמוך לזמן אור בוקר, סמוך לעלות השחר, כאשר יש תערובת אור וחשך, הדמדומים עוד מרובים על החושך, קודם שיבחין בין כרתי ללבן (בין תכלת ללבן)

- בבלי פסחים ד, א ד"ה ותניא: כל היום כולו כשר למילה, אלא שזריזים מקדימים למצות שנאמר (בר וירא כב, ג) וישכם אברהם [קדמא אזלא] בבקר [רביע]
- רש"י שלא המתין עד הנץ החמה ומכל מקום בלילה לא הקדים.
- טט - היינו בין עלות השחר להנץ החמה וזה בתחילה זמן עירבוב אור וחשך והולך ומבהיר משני העינים ביחד - בא לתאר שסעודת יוסף ואחיו שהייתה ע"פ המדרש סעודת ליל פסח, התמשכה עד סמוך לאור בקר ראשון זמן שעדיין מותר לסעודת פסח. האחים התכוונו לצאת לדרך בהשכמה בגלל יציאה בכי טוב עם אור ומעבר המדבר בשעות קרירות (בבלי עירובין ... עד ארבע שעות ביום יש קרירות) וכל שכן שהייתה שנת הבצורת השניה ומן הסתם היובש והחום הורגשו ביתר שאת. בחסות החשיכה הממונה על בית יוסף יכל להכניס כספם באמתחותיהם ולהטמין הגביע באמתחת בנימין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות הששירות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרכיב; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא,א,ה,ט,יז:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וַפְרָעָה חֲלָם וַתַּהַר עַמְדָּה עַל-הַיָּאָר:

[ה] וַיֵּשֶׁן וַיַּחֲלֶם שְׁנַתִּים וַתַּהַר שִׁבְעָה שָׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד בְּרִיאֹת וְשָׁבוֹת:

[ט] וַיַּדְבֵּר שָׂר המַשְׁקִים אֶת-פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת-חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:

[א] וַיְהִי מִקְצֵי - זקף-גדול טפחא, [ה] וַיֵּשֶׁן וַיַּחֲלֶם - זקף-גדול טפחא, [ט] אֶת-חֲטָאֵי אֲנִי - זקף-גדול טפחא

אפשר שכל טפחא מביא גלוי או רבוי גלוי שבחלום שר המשקים פתח הקב"ה סדרת חלומות קשורים המביאה לגאולת יוסף כהכנה לגאולת ישראל

[יז] וַיַּדְבֵּר פְּרָעָה אֶל-יוֹסֵף בְּחֲלֹמֵי הַנִּי עַמְדָּה עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

בְּחֲלֹמֵי - זקף-גדול, בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פינטר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות טובות ורעות,

שבליים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו. לכן כאשר יוסף אמר (בר' מקץ מא,ג) וַעֲתָה יָבֵא פְרָעָה אִישׁ נָכוֹן וַחֲכָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ

עַל-אֲרֶץ מִצְרָיִם: הכיר פרעה שלפניו האיש אשר ראה בחלום ואמר (מא,לח) הַנְּמַצָּא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (ג) אֲחֶרֶי הַדְרִיעַ, קרי ביה אַחְרֵי, כלומר כמדומה לי שהיית אַחְרֵי

כשחלמתי החלום שהרי בדבר יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לבדוקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר

ויפות תואר, וא"ל לא ראית כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא

דקות ורעות והוא כמו בחלום (ויר' 4).

בראשית מקץ מא,לח: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל-עֲבָדָיו הַנְּמַצָּא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

אמרי נועם, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות {3} ע' 197, התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה)

והנה איתא בל"ת (בלקוטי תורה) אשר כהן אן הוא בקליפה נגד יסוד ז"א (זעיר אנפין) בקדושה בחינת יוסף הצדיק ובחינה זאת נקראת

דר"ך כמו שכתוב דר"ך גב"ר בעלמ"ה העולה יסוד מלכו"ת (טט = תקע"ו) וקריעת ים סוף שהיה ע"י משה ויוסף כמ"ש ויקח משה

את עצמות יוסף עמו ונתיחד אל המלכות שהוא י"ם של שלמה שני בחינות יסודות הנקראים שבי"ל ודר"ך וזהו בים דרכ"ך ושבי"לך

במים רבים והכניעו הנה קליפות כהן מדין וכהן אן כנ"ל. ולאשר יסוד דז"א (של זעיר אנפין) הנקרא דר"ך שהוא יוסף מקבל ממה

שלמעלה שהוא שבי"ל ע"כ דר"ך שבי"ל עולה (= תקס"ו ועולה =) משי"ח ב"ן יוס"ף . (טט – אפשר כי מובן המשפט יוסף מקבל ממה

שלמעלה שהוא שבי"ל גי' מש"ב ועם ארבע אותיות זה מש"ה ועוד הכולל, היינו מש"ה והאור המקיף שלו)

אדרת אליהו, הרב יוסף חיים מבגדד (הבן איש חי)... יוסף אין דינו כדין עבד שהרי במהותו הוא בן חורין ... והא ראייה שיש לו נבואה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: והנבואה לא שורה אלא על המיוחסים. ולזה התכוון פרעה הַנְּמַצָּא כְּזֶה אִישׁ ובנגינה זקף-גדול איננו זוקפים כאן קטן ועושים ממנו גדול, אלא הוא כבר גדול ותמיד היה כזה כי הרי רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ: .

כְּזֶה אִישׁ - זקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו, כְּזֶה אִישׁ גי' עולה שג"ם. עם שני כוללים בשג"ם (בראשית ו,ג) עולה מש"ה, הוא משה

רבנו, שהיה חכם ונבון כמו שבקש פרעה. ההפרש בין תקע"ו לשג"ם 343 - 576 = 233 עולה רג"ל שהוא ענין הליכת משה לצורך (שמות

שלח יג,ט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כי רק משה רבנו יכל לעסוק בהעלאת עצמות יוסף עמו ממצרים, ומפני שניהם נבקע הים.

זקף-קטן זקף-גדול כעין דרך לימוד חזון וקורה, ע"פ אוסף הדוגמאות אפשרות של גלוי רצון ה' בנבואה או מלאך או רוח הקדש או בת

קול.

כתב ב- אוצר הזוהר, הרב דניאל פריש זצ"ל, עריכה ותרגום יידידיה ברנסדורפר הי"ו, ח"ב ע' ת"ק ערך משה, סימן משיח

משה משיח (זוהר ח"א כ"ז א'), סיומא מלכא משיחא הוא - משה בסיומו יהיה מלך המשיח (זוהר ח"ג ר"ס ב')

כאן בשיילוב דברי אמרי נועם ודברי אדרת אליהו ואוצר הזוהר מתקבל גלוי רצון ה' ביוסף ואחריו במשה, כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רֹחַ אֱלֹהִים בּוֹ:

וידוע בתורת החסידות אשר פרעה זה ענין של פריעת – פתיחת השמים ודרכו גילה ה' את הגאולה ע"י יוסף ומשה, וכשם שבגאולת מצרים

יוסף הקדים למשה הגואל הראשון, כך לעתיד לבוא משיח בן-יוסף יקדים למשיח בן-דוד שיהיה בטוי רוחני למשה רבנו.

כְּזֶה אִישׁ - כז"ה גי' ל"ב נתיבות חכמה

בראשית מקץ מא,כ,כו:

[ג] וַיְהִי שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן-הַיָּאָר רָעוֹת מְרָאָה וַדְּקוֹת בְּשָׂר וַתַּעֲמַדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל-שֵׁפֶת הַיָּאָר:

[כו] שִׁבְעַת פְּרוֹת הַטְּבַת שִׁבְעַת שָׁנִים הִנֵּה וְשִׁבְעַת הַשָּׁבָלִים הַטְּבַת שִׁבְעַת שָׁנִים הִנֵּה חֲלוֹם אֶחָד הוּא:

(מא,ג) וַיְהִי - גרשיים שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת - פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב

(מא,כו) (סלוק) שִׁבְעַת פְּרוֹת הַטְּבַת - דרגא מונח רביע, בתפקיד - פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא

מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות

(מא,ג) שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת- דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ.

האבות וגלות מצרים כאו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים

(נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (מאור ושמש פרי' וישב סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך

(מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף

שִׁבְעַת פְּרוֹת הַטְּבַת - דרגא מונח רביע, בתפקיד - תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע

השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצית השערות: אהנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מרצף, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהיה לפרטיה; מרצא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנתלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן; 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצב פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

ש"בע פ'רות ה'טבות – דרגא מונח רביעי, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה ש"בע, נראה שרשרת של קשרים
בגימטריה: גי' 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרע"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאור) = שכינ"ה = הרקי"ע בסיכום: שכינה (נסתלקה
ל) הרקיע שבע (השביעי)

בראשית מקץ מאמה – ההסבר הבא מבוסס בעיקר סופי תיבות הפסוק
וַיִּקְרָא פְּרַעְהָ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָה וַיִּתֵּן-לָהּ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פְּוֹטִי פְּרַע פְּהָן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּקְרָא פְּרַעְהָ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת – ס"ת הא"ם פ"ת? או נפרש (כי בשולחן ערוך חלק) א(בן) ה(עזר) (יש הלכה של הימנעות) מפ"ת
(היינו אכילת לחם). ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **פַּעֲנָה וַיִּתֵּן-לָהּ אֵת** – מילת וחת"ן
ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **אֶסְנַת בַּת-פְּוֹטִי פְּרַע פְּהָן** – מילת תעני"ת
ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף (על)** – המלה הנאפ"ל
ונגלה בסופי תיבות של הכתוב הבא **עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם** – המלה לצ"ם או בלי ל' צ"ם

וַיִּתֵּן-לָהּ אֶת-אֶסְנָת – מונח רביעי, דרוש בכתוב לפחות ארבע הלכות לענין הלכות תענית חתן וכלה ביום חתונתם לפי זמן החופה.
לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - אבן העזר סימן ט, שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן סא אפשר להסביר ר"ת וס"ת כך: אם החופה
וקידושין קודם השקיעה (קודם אור הנאפ"ל) חת"ן וכלה אינם מתענים כיון שיום טוב שלו הוא, (יום נא"ה) אבל מבין הנישאים בלילה
(רק האשכנזים) יתענו ביום שלפני החופה וקידושין ואפשר כי החת"ן צ"ם והכלה לא כדי להיות נא"ה
ובכל אופן, לפי שו"ת יביע אומר חלק ג - אבן העזר סימן ט ד"ה (ה) ומעתה ... אלא שאף למנהגינו ומנהג שאר ארצות שלא
להתענות ביום החופה, טוב שלא יאכל הרבה יותר מדי כדי שיהיה לבכו נכנע קצת וטוב לו וגו'.

שו"ע אה"ע סא א הגה (הרמ"א) ... [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן, ועיין בא"ח סימן תקע"ג.
בית שמואל אבן העזר סימן סא ס"ק ו [ו] ונהגו שהחתן והכלה מתענין - במהר"מ מיניץ אית' ב' טעמים, א' משום שהוא יום סליחה
דידהו ונמחל עונותיהם לפ"ז ראוי להשלים התענית וכ"כ ב"ח בא"ח ס"ס תקס"ב, ב' שמא ישתכרו ולא יהיה דעתם מיושבת עליהם
לפ"ז א"צ להשלים וכ"כ בהג"ה ש"ע ואם האב מקבל הקדושין בשביל בתו הקטנה צריך הוא להתענות לפי טעם זה ובמימים שאין
מתענים כמ"ש בא"ח צריך ליהדר שלא יהיה רודף אחר מותרות מאכל ומשתה:
שו"ע או"ח תקנ"ג הגה: מי שיש לו נשואין (ו) בתנוכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין א [א] (ז) בניסן מתענה (ח) ביום חופתו, (ט) <א>
ב אפילו בר"ח ניסן, מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם, כדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וליקוטי מהר"ש).

חנוכה מן התורה מניין?

ויקרא אמר כג, לו: שבעת ימים תקריבו אשה לה'
ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבבתם אשה לה' עצרת הוא פל-מלאכת עבודה לא תעשו:
ויקרא אמר כג, לו... ביום השמיני מקרא קדש - (אתנח) מונח פזר תלישא-קטנה, מקרא קדש - תלישא-קטנה בתפקיד בעל בחינה
נעלה ובתפקיד שיעור - אפשר קריאת תורה מיוחדת, רמז לסיום קריאת ספר התורה בשמיני עצרת, שבעבר סימו פעם בשלוש שנים
ואח"כ פעם בשנה וזוה הנהגת שמחת תורה.

ביום השמיני - (אתנח) מונח פזר, כעין שני עניני פזר, העברת מקרא קדש - קריאת תורה מיוחדת
א' לשמחת תורה בגולה ביום התשיעי,
ב' לחנוכה שהיא מצוה מרבנן ואשר יש לה קשרים אחדים לסוכות. לפני שנעסוק בקשרים אלו נעיין בפסוק **ויקרא אמר כג, לו... ביום**
השמיני מקרא קדש. הפסוק פותח בשבעה ימי סוכות וממשיך ליום השמיני מתחילת סוכות, היינו כעין יחידה אחת. הדבר דומה לחנוכה
אלא שבחנוכה ביום הראשון הדליקו והנס נתגלה החל מהיום השני עד היום השמיני. אפשר שהנס נתגלה כבר ביום הראשון כי מאז מות
שמעון הצדיק כהן גדול נר המערבי שהודלק בערב כבה לפני שהכהן הגיע בבוקר להיטיב הנרות. אבל אחרי הדלקת הנרות בערב של כד –
כה כסלו מוצאו הנר המערבי דולק.

חנוכה אורכה שמונה ימים, בכל יום יש קריאת תורה בפרשת חנוכה המזכה במשכן, כל יום נשיא שבט אחד. ביום השמיני קוראים ארבעה
נשיאים וקטע הסיכום **במדבר נשא ז, פד נאתו הנפת המזבח.**
בסוכות לכל יום יש **מקרא קדש** של מספר פרים ההולך ופוחת

הסבר אגדתא לפזר. **בבלי סוכה פ"ד לולב וערבה מז, ב ... והלכתא אומרים זמן בשמיני של חג תניא כוותיה דרב נחמן שמיני (דף**
מח, א) רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב (רש"י סימן הוא כדמפרש ואזיל) פייס בפני עצמו זמן בפני עצמו רגל בפני עצמו קרבן בפני
עצמו שירה בפני עצמו ברכה בפני עצמו:

* רבינו מפרשיסחא הזהיר שיתפללו בציבור בשמיני עצרת ושמחת תורה, ואמר על כך רבינו יהושע מבעלו שרמז פז"ר קש"ב
שהתפילות המפורזות (פז"ר) של כל השנה מתכנסות (קש"ב) ע"י תפילה בציבור בשמיני עצרת.
* הרב יהושע ישראלי הסביר שם החג "שמיני עצרת החג הזה" הוא יום שכל השנה חג (סוכב) סביבו
* טט - **ביום השמיני מקרא קדש** פז"ר קש"ב = קש"ב פז"ר התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה
מתקנות ע"י **מקרא קדש** – תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור עם כוונה **ביום השמיני** – מונח פזר, **החג הזה** – נקודת המרכז
המתקנת

* התפילות ללא קשב (ללא כוונה מלאה) המונחות מפורזות סביב השנה **ביום השמיני** – מונח פזר, **החג הזה** – נקודת המרכז של
מקרא קדש – תלישא-קטנה (ציור מעגל) תפילה בציבור בקש"ב – בכוונה המתקנת אותן
פרשת המועדים מתחילה ב-**ויקרא אמר כג, אלה מועדי ה'.** בתוך פרשת סוכות מופיע פסוק **ויקרא אמר כג, לו אלה מועדי ה',**
שמלמד שוב על המועדים. הרב דושינסקי אמר שאפשר כי הפסוק השני מרמז שיהיה עוד מועד לה' והוא חנוכה. דבר המשתלב ברמז
מטעמי המקרא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק = סוף-ספוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרמז = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרמז טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרמז תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; ססוק – סודר שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ"צ פסוק – הקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרמא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

1.3 בראשית מקץ מא,א:

הפסוקים הבאים מרכזים מופעי שתי תבניות טעמים בפרשת מקץ (א) דרגא מונח רביע (ב) זקא-גדול ... זקא-קטן שבדרך הסבר אחת תפקידן תיקונים רוחניים. * = * = *

בראשית מקץ מא,ב,ג:

[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות מראה ובריא פשר ותרענה באחו:
[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראה ונדקות פשר
ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:

[ב] והנה מן-היאר עלת שבע פרות – רביע ... זקא-קטן תוכן סתום, לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש, ונמצא פירוש מעט להלן:

[ב] עלת שבע פרות – ר"ת ע' ש' פ' – שפ"ע וזה רמז לפתרון יוסף, שבשנוי ניקוד מלת שבע מתקבל (בר' מקץ מא,כט) שבע גדול

שבע פרות יפות מראה ובריא – ר"ת ש' פ' ל' מ' ו' – מיוש(ס)ף שנאמר עליו (ברוישב לט,ו) ויתו יוסף יפה-האר ויפה מראה:

זוהר כרך ב (שמות) פרשת בא דף מג עמוד א ... יוסף סליק ואתעטר בתרין גוונין (ג"א דרגין) בקדמיתא נע"ר ובסופא צדיק, כמה יאן ביה גוונין למחזי ורזא דא (בר' וישב לט,ו) ויתו יוסף יפה-האר ויפה מראה, שפירא בתרין סטרין בתרין דרגין בתרין גוונין עילא ותתא, טט – ויפה מראה במשמע של ראהי נבואית ברורה של רזי מעלה.

ומטרת החלום של פרעה אינו עבור מצרים אלא כדי שיעקב ובניו ירדו למצרים בגזירת ברית בין הבתרים ושהותם שם תהיה נוחה ככל האפשר כדי שיוכלו להכין עצמם ל-אור תורה המרומז כלהלן:

[ב] והנה מן-היאר עלת – ס"ת ה' נ' ר' ת' – הנר"ת

[ב] ובריא פשר ותרענה באחו – ס"ת ת' ר' ה' ו' – תור"ה

והנה שבע פרות אחרות – גרשיים דרגא מונח רביע, אפשר כי התבנית כאן משולבת מתבנית גרשיים מונח רביע, ודרגא מונח רביע. התבנית גרשיים מונח רביע בתפקיד יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו. היות וענין שבע חוזר בחלק הפרות ובחלק השבלים לכן יש מקום לומר שבא ללמד על עצמו (ככלל הגדרש בבבלי שבת ע). וזה פתרון יוסף שהפרות והשבלים ענין אחד הם (בר' מקץ מא,כה) ויאמר יוסף אל-פרעה חלום פרעה אחר הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה:

התבנית דרגא מונח רביע באחד מתפקידיה ללמוד פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי הענין. כאן מצד אחד פרט המרמז לרצף כפי רמב"ן שלא יהיה הפסק בין שני השבע ושני הרעב. מצד אחר פרט המרמז לחלוקה בלשון כלי יקר לפי ששבע שני הרעב לא היו רצופים שהרי משבא יעקב אחר שנתיים פסק הרעב וחזר במותו כמו שיתבאר למן פ' ויחי בגורן האטד בעז"ה.

• טט – לפי זה מונח רביע יורה על חמש שנים של רעב חלוקה משתי שני הרעב הראשונות. וידמה ל-(שמות תצוה ל,ז) בבקר בבקר – מונח רביע, בהיטיבו את הנרות יקטירנה: ששם נלמד הטבת חמש נרות, פיטום הקטורת, הטבת שתי נרות.

בראשית מקץ מא,ג,כו:

[ג] והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן מן-היאר רעות מראה ונדקות פשר ותעמדה אצל הפרות על-שפת היאר:
[כז] שבע פרות הטבת שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבת שבע שנים הנה חלום אחר הוא:

(מא,ג) והנה – גרשיים שבע פרות אחרות – פרט שאליו מתיחסים שאר פרטי גזירת הרעב

(מא,כו) (סלוק) שבע פרות הטבת – דרגא מונח רביע, בתפקיד – פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי הפתרון, נמצא כי התבנית דרגא מונח רביע מופיעה פעמיים בהקשר לפרות

(מא,ג) שבע פרות אחרות – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע, גלות וגאולה, כתב שני לוחות הברית (השל"ה) תפח-תצ. האבות וגלות מצרים באו לתקן חטא אדה"ר. היינו גזרת הרעב באה כדי שבני ישראל ירדו למצרים להוציא משם ניצוצין קדושים (נשמות קדושות) שנפלו שם בשבירת הכלים (מאור ושמש פר' וישב סיפור החלום הראשון של יוסף) ומחטא אדה"ר, וחטאיו אחר-כך (מוליד שדים ורוחות) במצרים הגורם לרקבון התבואה שלא בידי יוסף

שבע פרות הטבת – דרגא מונח רביע, בתפקיד – תיקון ליצר הרע, כתוב זה הוא רמז להסתלקות השכינה מהרקיע הששי לרקיע השביעי, בגלל חטאי האדם כפי שנעשו במצרים.

ש'בע פרות הטבות – דרגא מונח רביע, ר"ת של התבנית מצטרפים למלה מר"ד ועוד מלת הפתיחה שבע, נראה שרשרת של קשרים בגימטריה: ג' = 385 = (ירדו) מצרימ"ה = לפרעה"ה = שפ"ה (פרעה עומד על שפת היאר) = שכ"נ"ה = הרקי"ע בסיכום: שכ"נ"ה (נסתלקה ל) הרקי"ע שבע (השביעי)

ראה דרגא מונח רביע – גלות וגאולה

בראשית מקץ מב,ז:

וירא יוסף את אחיו ויפחם

ויתנפך אליהם וידבר אתם קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשפר אכל:

בראשית מקץ מב,ז ... ויתנפך אליהם – קדמא ואולא, כעין כלל וחזר ופירטו וידבר אתם קשות – דרגא מונח רביע, פרט שאליו מתיחסים שאר פירטי דבריו, אפשר שזה הדגש שב-ת"א וחשיב מה דמליל להון, ובפירוש רש"י ... כנכרי בדברים לדבר קשות. אפשר כי כאן תבנית זאת מבטאה כעין מידה מל"ב מדות לרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי סיפור מעשה ופרוטו אחריו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישית:
קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – (מלמד) דרוש בפסוק כענין "10 מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

בראשית מקץ מב, לח:

וַיֹּאמֶר לֹא-יָרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי-אֶחָיו מָת וְהָיָא לְבָדְוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אֶסוֹן בְּדָרְךָ אֲשֶׁר תִּלְכוּ-בָהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁבְתֵּי בְיָגוֹן שְׂאֻלָּה:

וְהָיָא לְבָדְוֹ נִשְׁאָר (לאמו) – מר"ד, וּקְרָאָהוּ אֶסוֹן בְּדָרְךָ – פשטא פשטא, בתפקיד רגילות חזקה, ע"פ אור החיים מה יוסף קרהו אסון בדרך רגילה, שהיה רגיל בה, אז עלול לקרות לבנימין בדרך שלא רגיל בה אם פשטא פשטא בתפקיד זה וזה גורם, הסבר (א) דרך מקום סכנה, וגזרת האחים ב-(מד, ט) הסבר (ב) כליה כמעט מלאה של שבת בנימין גורם אחד גזרת האחים בדרך ב-(מד, ט) כשגגה היוצאת מפי מושל, גזרו על בנימין כליה; גורם שני בגלל מעשה של תאוה בפילגש בגבעת בנימין, הדומה לתיאור הנחש הישיאני, עשה בי מעשה אישות, היה למקטרג מקום לבצע גזרת הכליה שהיתה תלויה ועומדת מגזרת האחים, שהתבטאה בגלל מעשה פילגש בגבעה ומפני ששבת בנימין לא שפט את עבריינו. אפשר שלכן יוסף עושה תיקון המתבטא במלים ובטעמים (מד, ט) וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשֵׂוֹת זָאת – זקף-גדול ... זקף-קטן ,

בפרשת מקץ ארבעה פעמים מר"ד, וארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים. אפשר כי בתשע שנות יוסף עד בוא יעקב למצרים, יוסף תקן תשע מידות טומאה (דברים מיטת עוג תשע אמות ארכה – מר"ד, מאור ושמש? זה לעומת זה ברא הא-לקים ונגד העשר ספירות יש בטומאה תשע או אחת עשרה ספירות) שבאו למצרים מחטא אדה"ר ומשנות גלותו במצרים שהוליד שו"ר. כך המתיק את הארץ לקראת תחילת הגלות והתיקון הגדול

אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות מאנג (ג) ותחילנה שבע שני הרעב, רמז וסימן על הגליות גבי שובע כתב ותכלינה לשון כליל ועטרה וברעב כתיב ותחילנה לשון חולי (מ"ג 1831)

בפרשת מקץ ארבעה פעמים זקף-גדול ... זקף-קטן,

בראשית מקץ מב, ב:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי יֵשׁ-שֹׁכֵר בְּמִצְרַיִם רְדוּ-שָׁמָּה וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשֶּׁם וְנִחַיָּה וְלֹא נָמוֹת:

וַיֹּאמֶר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי זקף-גדול ... זקף-קטן, רש"י (מב, א) וירא יעקב כי יש שוכר – ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר הִנֵּה שְׂמַעְתִּי כִּי וגו' (להלן, ב), ומהו וירא? ראה באספקלריה של קדש, שיש לו עוד שבר במצרים (ראה ב"ר צא, ו); ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף. ... באספקלריא של קדש (שאינה ברורה כמו) נבואה ממש כי היה שרוי בעצב,

בראשית מקץ מב, טז:

שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת-אֲחִיכֶם וְאַתֶּם הֹאֲסֵרוּ וַיִּבְחַנּוּ דְבָרֵיכֶם הַאֲמַת אֲתֶכֶם וְאִם-לֹא תִּי פְרַעָה כִּי מִרְגָּלִים אַתֶּם:

בראשית מקץ מד, יב, יז:

[יב] וַיִּחַפֵּשׂ בְּגָדוֹ הַחֵל וּבִקְטָן כִּלְיָה וַיִּמְצָא הַנְּבִיעַ כְּאִמְתַּחַת בְּנִימִן:

[יז] וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מַעֲשֵׂוֹת זָאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַנְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא וְהִנֵּה לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אֲבִיכֶם: ס פעמיים בסוף הפרשה, אחד נבואה על עשרת הרוגי מלכות, וצריך תיקון ממקום גבוה לחטא מכירת יוסף (מד, יז) עֶבֶד וְאַתֶּם – זקף-קטן זקף-גדול, הפרש מתקע"ו = אב"ן, ר"ת ב'זאת א'תם נ'תפסים בדרך סוד נבואה על עשרת הרוגי מלכות אבן מקיר תזעק?

עד כאן תיקונים רוהניים*==*==*

בראשית מקץ מא, ט:

[ט] וַיַּדְבֵּר שֵׁר הַמִּשְׁקִים אֶת-פְּרַעָה לֵאמֹר

אֶת-חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:

לֵאמֹר אֶת-חֲטָאִי – טעמי הכתוב אתנה זקף-גדול מרמזים לחטאים של שר המשקים נגד יוסף בנוסף לחטא האחד נגד פרעה ואולי גם לחטא שלא סיפר עד עתה.

לֵאמֹר – לאמר בטעם אתנה המגביל, ללמד כי המלה נדרשת כנוטריקון "לאו אמור" היינו בכתובים הבאים יש לדרוש לאו מתוך עשה. ולא לאו אחד בלבד אלא שלושה לאוים המרומזים בטעם זקף-גדול במלים אֶת-חֲטָאִי ואלו הם לפחות שני חטאי "מוציא שם רע" נגד יוסף וחטא ביזויו כפירש רש"י (יב) נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד - ארורים הרשעים, שאין טובתם שלימה. מזכירו בלשון ביזוין: נַעַר - שוטה, וְאֵין רָאוּי לְגִדּוּלָה; עֲבָרִי - אפילו לשונינו אינו מכיר; עֶבֶד - וכתוב היה בנימוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים (ראה ב"ר פט, ט).

בראשית מקץ מא, יב: וְשֵׁם אֲתָנוּ נַעַר עֲבָרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר-לוֹ וַיַּפְתָּר-לָנוּ אֶת-חַלְמַתֵּינוּ אִישׁ כַּחֲלָמוֹ פְתָר:

בראשית מקץ מא, ל:

וְקָמוּ שִׁבְעַת שְׁנֵי רַעֲב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל-הַשֶּׁבַע בְּאַרְץ מִצְרָיִם

וְכִלְיָה הֶרַעֲב אֶת-הָאָרֶץ:

וְקָמוּ - תלישא-גדולה, (א) במשמע של עקירת זכרון כָּל-הַשֶּׁבַע כפי' [ילקוט מעם לועז בראשית ב ע' תשלא, עצת יוסף] ... ורוצה לומר אפילו אחרי שיתמו שנות הרעב ישכח כָּל-הַשֶּׁבַע בְּאַרְץ, כי הרעב יהיה כבד כל-כך שיהיה נצרך זמן הרבה עד שהארץ תשוב לתת כוחה כמלפנים להוציא תבואה להשביע הבריות.

וְקָמוּ - תלישא-גדולה, במשמע של מחיצה ל- כָּל-הַשֶּׁבַע כפי' [צידה לדרך] והשבע יהיה במצרים לבדה ואילו הרעב יהיה בכל המדינות וארצות העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרמז – מאריך, רבוי; דוגמא – מצרף; תביר – מחלק, ממועט, לא ממש; ספקא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספקא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגמא תביר ספקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר ספקא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק – סדר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישי:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מדות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מב,יט: אִם-כִּנְיִם אֲחֵם אֲחֵיכֶם אֲחֹד וְאִסֵּר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאֲחֵם לְכוּ הִבְיֵאוּ שָׁבֵר רַעְבּוֹן בְּתִיכֶם:

בראשית מקץ מב,כ: וְאֵת-אֲחֵיכֶם הִקְטַן תִּבְיֵאוּ אֵלָי וְיִאָּמְנוּ דְבַרְיֶכֶם וְלֹא תִמְוֹתוּ וְיַעֲשׂוּ-בִן:

הנושא ההילכתי של הפסוקים הוא מסירת יהודי לגויים. נשלב הערות על הנושא הכללי בתוך פירוש **אור החיים** ... (מב,טז) ... לעולם לא היה בדעתם להפריד בשום אופן כי היו יראים על הפירוד לבל יהיה אשם להיותו לבדו (לא היה בדעת הישראלים (כאן בני יעקב) למסור בידיהם אחד או יותר מביניהם), ולא נתרצו לבסוף להניח אחד מהם אלא לצד שתלה להם הנסיון בזה (יש להוכיח מכאן שניתן להאמין לגוי כאשר הוא מצהיר שאם כנים הם, כלומר מעשיהם לא מסכנים אותם מצד שלטון הגוים לא יאונה להם כל רע) כאשר אבאר בפסוק (מב,יט) **אם-כִּנְיִם וגו' (מב,כ) וְלֹא תִמְוֹתוּ** אז הוכרחו במעשיהם:

אור החיים (מב,יט) אם-כִּנְיִם אֲחֵם וגו'. יתבאר על דרך אומרים ז"ל בירושלמי פרק ח' דתרומות וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ופגעו בהם גוים ואמרו להם תנו לנו אחד מכם ונהרוג אותו ואם לאו נהרוג כולכם אפילו כולם נהרגין לא ימסרו נפש אחת מישראל (טט – עיין **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה**). יחדו להם (הגוים בחרו במישהו מסוים) וכו' ימסרו (אותו הישראלים להם בידיים אף שרב הסכוי שיהרגו) וכו' ע"כ.

והוא אומר (אבל במצב) **אם-כִּנְיִם אֲחֵם** פירוש אתם יודעים בעצמיכם אם האמת אתכם (שאתם לא מרגלים ולכן לא מסכנים עצמם בגלל פגיעה בשלטון) **אֲחֵיכֶם אֲחֹד** פירוש אחד מכם ולא יחדו להם (הגוים) **וְאִסֵּר** כי אין יראת מות לומר יהרגו כולם ולא ימסרוהו (במצב שאינם מסתכנים על מעשיהם (כאן אינם מרגלים), אין סכנת מות למי שהגוים מבקשים ואפשר למסרו), ולדייק הדבר נתכוון (יוסף) לומר (להם ההלכה) שאם אינם כנים (במצב שמסתכנים על מעשיהם) אין להם רשות במשפט להניח אחד מהם (למסרו בידיהם) כי כשלא יוכחנו דבריהם, משפט מרגל יש לו ובן מות הוא והרי הם כאלו מיחדים אותו מעכשיו למות ואין הדין כן אלא יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם. ולא תקשה הלא מצינו כי הוא לקח שמעון ואם כן הוי כיחידוהו (זה כאילו הגוים יחדוהו), זה אינו (המצב) כי אולי שהם (האחים) ייחדו זה (אותו אחד) מהם (בעצמם) (טט – כך נדרש ב-**ב"ר צא"ו**) על (מב,כ) אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי:).

או אפשר שאחר שהסכימו יחד לקחת אחד מהם קדם הוא ובחר שמעון לטעם כי הוא זוגו של לוי ופרד חבילתם (כך יוסף מנע מהם להיכנס בסוגיה האם למסור אחד מהם בידיהם לנוכרים, אף שהובטחו שאם מעשיכם לא מסכנים אותם, המצרים לא יהרגו את הנמסר):

אור החיים (מב,כ) וְיִאָּמְנוּ דְבַרְיֶכֶם וְלֹא תִמְוֹתוּ. פ"י שאם לא יעשו זה יגיד כי אתם מרגלים ולזה אינם יכולין להניח אחד מהם כי ודאי שימות ואין רשות להם לעשות כן אלא יהרגו כולם וכו', ומעתה יתחייבו מיתה על היותם מרגלים או ירצה לומר שלא ימותו ברעב כי ייטיב עמם להמציא להם פרנסה והוא מה שאמרו לאביהם (פסוק ל"ד) ואת הארץ תסחרו:

ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח ה"ד מתני' ... וכן נשים שאמרו להן גוים ע"א תנו לנו אחת מכם ונטמאה ואם לאו הרי אנו מטמאין כולכם יטמאו את כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל: (ובגמרא מלמד גם על דרישת נכרים למסור להם יהודי, ראה להלן). אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים לא יחדוהו יהרגו כולם ולא ימסרו נפש אחד מהם

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח ה"ד רבי יוחנן אומר שימסרוהו, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך מסופר: עולא בר קושב תבעתיה מלכותא (היה מבוקש ע"י השלטון הנכרי, פנ"מ למשפט חיוב מיתה) ערק ואזיל ליה ללוד גבי ריב"ל (ברח והלך לר' יהושע בן-לוי בלוד) אתון ואקפון מדינתא אמרו להן אין לית אתון יהבון ליה לן אנן מתרבינן מדינתא (חיל השלטון צר על לוד ואינם להחריבה אלא אם ימסרוהו) סלק גביה ריב"ל ופייסיה ויהביה לון (עלה ריב"ל ופייס לעולא בר קושב שיתרצה לגלות עצמו ומסר היהודי להם) והוה אליהו זכור לטוב יליף מתגלי עלוי ולא אתגלי וצם כמה צומין ואיתגלי עלוי אמר ליה ולמסורות אני נגלה א"ל ולא משנה עשיתי א"ל וזו משנת החסידים (הפסיק אליהו הנביא להתגלות לריב"ל עד שהתענה כמה תעניות וכשאלוהו הנביא נתגלה לו שוב אמר לו שלמסורים אינו מתגלה עד שהתענה על כך, ואמר ריב"ל שנינו בתוספתא ואם ייחדו להן מותר, והשיב אליהו וכי זאת משנת החסידים והיה לך לסלק עצמך מענין זה)

ומה ש-**אור החיים** הביא ב-**ירושלמי פרק ח' דתרומות** וז"ל תניא סיעת בני אדם המהלכים בדרך ... נמצא בגמרא. וגמרא זאת היא המקור של **הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** פסק ... ואם יחדוהו להם ואמרו תנו לנו פלוני או נהרוג את כולכם, ואם היה מחוייב מיתה כשבע בן בכרי יתנו אותו להם, ואין מורין להם כן לכתחלה (בגלל מידת חסידות), ואם אינו חייב מיתה יהרגו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל.

ופי' **כסף משנה על הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה ה"ה** ... יחדו להם אחד כגון שבע בן בכרי ימסרו אותו להם ולא יהרגו אמר ר"ל (ריש לקיש) והוא שיהיה חייב מיתה כשבע בן בכרי ור' יוחנן אמר אפילו שאינו חייב מיתה ... ופסק רבינו כר"ל אף על גב דמן הסתם לא קיי"ל כוותיה לגבי דר' יוחנן משום דהוי ספק נפשות ולהחמיר דלא ימסרוהו בידיים ביד העובדי כוכבים

סיבות אחדות מדוע בני יעקב צריכים לחשוש במסירת אחד מהם סתם ובמסירת שמעון כי יוסף יחדו:

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת מקץ פרשה צא מהו ויתנכר שנעשה אליהם נכרי (כאילו הוא גוי), נטל את הגביע והקיש בו אמ' להם מרגלים אתם אם כנים אתם למה לא נכנסתם בפתח אחד, אמ' לו אבא ציונו (טט) כדי שלא יתפסו למשל על החרבת שכם שארץ כנען הייתה בחסות מצרים ראה הסברנו ל-**(מב,א) לְמַדָּה תִּתְרַאֲוּ**, ומה **טיבכם בשוק הזנות**, אבידה אבדה לנו ואנו מבקרין עליה, אמ' להם אני רואה בגביעי ששנים מכם החריבו כרך גדול ואיכם מכתם לערביים,

(א) האם האחים חייבים מיתה על הודאתם ליוסף ב-**(מב,יד)** כהביא רש"י ע"פ **(ב"ר צז,ז)**, ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום

ממון, מה תעשו? אמרו לו: לכך באנו, או להרוג או ליהרג. אמר להם: **(מב,יד) הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם** - להרוג את בני העיר באתם!

(ב) האם שמעון חייב מיתה על החרבת כרך של שכם? כאילו גוי השופט על פגיעה בגוים בארץ כנען שהיתה ממלכות או חסות מצרים בימים ההם **(אלשיך ע"פ ב"ר עה,ז)**.

(ג) האם שמעון חייב מיתה משום שזם את מכירת יוסף משום גונב איש ומכרו, האחים אחזו שלא, יוסף כעין גוי מציג שחייב.

(ד) האחים הובטחו שהנמסר נאסר כבן ערובה להבטיח חזרתם למצרים, האם יכלו להאמין לגוים?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצות השערות: אהנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = סארי, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעם, ב"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקיש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

ע"פ ירושלמי תרומות ח,ד והרמב"ם נבחין בשני מצבים: (א) הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה (ב) לגוים יש טענה על היהודים במצב המתואר באחי יוסף, לגוים יש טענת ריגול על היהודים, ועוד טענה על הריגת גוים אף שמעם אחר.

(מב,טי) אם-כנים – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם, ע"פ אור החיים (מב,טי) יוסף רמז להם שבמצב שאינם מסתכנים על מעשיהם וממילא אין סכנת חיים מותר ליהודים למסור יהודי אחד לגויים גם כאשר הגויים לא יחדוהו.

כאשר אינם מסתכנים על מעשיהם, אפשר כי **אם-כנים אהם** – זקא-קטן מלמד (א) בין יחדוהו הגויים ו- (ב) בין לא יחדוהו הגויים יכולים למסור אחד מהם בידיהם.

כאשר מסתכנים על מעשיהם, אם לא יחדו הגוים אחד מהם אז לא ימסרו, ואם הגוים יחדו אז ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. כגון שהמצרי כביכול (יוסף) טוען על הריגת גוים מעם אחר בהחברת כרך של שכם ע"י שמעון.

אפשר כי **אחיכם אהך** – זקא-קטן, מצב שבו הגוים נטפלו ליהודים ללא שום סיבה ודורשים למסור אחד להריגה. אם הגויים לא יחדוהו לא ימסרו, ואם הגוים יחדוהו – ימסרו ואין מורים כן מפני מידת חסידות. אמנם בפסוק לא מוזכר הריגה, אבל אפשר כי טעם טפחא של מלת **ואסר** בתפקיד שנוי משמעות ורבו ירמז להוסיף על המאסר מצב של הריגה. וכעין רמז בס"ת **אחיכם אהך** מ"ד היינו עלילת ד"ם.

אם היהודים משקרים או בסכנה על מעשיהם, אסור למסור אחד מהיהודים כי בן מות הוא, אם הגויים **לא יחדוהו יהרגו כולם** ולא ימסרו נפש אחד מהם

אבל אם הגויים יחדוהו לפי הירושלמי תרומות פ"ח,ה"ד **רבי יוחנן אומר שימסרוהו**, ריש לקיש אומר שלא ימסרוהו עד שיהא חייב מיתה כשבע בן בכרי. ובהמשך במעשה של עולא בר קושב אמר אליהו הנביא לרבי יהושע בן לוי שמצד משנת חסידים לא היה צריך למסור את עולא בן קושב לנשלוטון.

אפשר כי טעם מונח במלים **כנים** ו-**אחיכם** מלמד על מצבי ספק בכונת הגוים ואין לנו גלוי מהפסוק. ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שחייב מיתה כשבע בן בכרי שמרד במלך דוד, ועוד מצב ספק על מסירת פלוני שהמלכות גזרה עליו עונש מיתה, שממאמר התוספתא ימסרוהו וממדת חסידות לא ימסרוהו.

סוגיה נוספת בהתניית תנאי. **(מב,טי) אם-כנים** – מקף בתפקיד רב-מצב (א) ישרים או אינם מסתכנים על מעשיהם (ב) משקרים או בסכנה על מעשיהם, כלומר שילוב מלת התנאי אם וטעם מקף מציב אפשרות של תנאי אם-כך אז כך ואם לא-כך אז אחרת. ומה שנאמר כגון ב- **מדרש אגדה (בבור) במדבר פרשת מטות לב (במ' מטות לב,ט) אם-יעברו בני-גד ... (במ' מטות לב,ג) ואם-לא יעברו**. אמרו כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי, וצריך התנאי שיהיה הין שלו קודם ללאו כמו תנאי בני גד ובני ראובן: וכתב ב-**חידושי הרמב"ן מסכת גיטין עה,ב**, ועוד דעיקר תנאי בני גד ובני ראובן **בממון הוא** דכתיב ובממון הוא דאמר ר"מ דבעינן תנאי כפול אבל לא באיסורא, אלא דיגיטין וקידושין **איסורא דאית ביה ממנא** הוא כדאיתא במס' שבועות (ל"ו ב') בדומה למלים ולטעם מקף כרב-מצב (תנאי לכאן ולכאן) ב-**(מב,טי) אם-כנים** נמצא גם ב-**(בר' מקף מג,ט) ... אם-לא הכיאתיו אליך והצנתיו לפניה והטאתי לך פל-הימים**: האם מאמר יהודה **אם-לא** מציב תנאי כפול. היות והענין אינו בממונות לכן לא מחייב תנאי כפול. אלא יש לומר שגם כאשר אינו כופל תנאו שהוא קיים (רמב"ן שם). אלא אם נאמר שיש שיכות לירושה שזה ממונות.

אור החיים פתח הסוגיה לעיל מ-**תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תרומות פ"ח,ה"ד מתני'** אשר מתוך דיון האם תרומה שהיא ספק טמאה מותר לעשות מעשה בידים שיגרום לה טומאת ודאי, עברה לדון בתרומה שבדואות אסור לטמאה בידים ע"י מסירתה לנכרי. ומתוך כך עברה המשנה ללמד על איסור מסירת יהודי לנכרי. והגמרא ירושלמי הרחיבה במצבים נוספים של מסירת יהודי לנכרים. השאלה כאן היא האם יש קשר בין מסירת תרומה לנכרי בכעין היקש ממסירת יהודי לנכרי או מסירת היהודי היא היקש ממסירת תרומה.

אם-כנים אהם אחיכם אהך – ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים (בין סלוק לאתנח), כעין היקש או בנין אב כבסיס לירושלמי **תרומות פ"ח,ה"ד** ול- **רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ה,ה"ה** בהלכות מסירת יהודי לגויים (יחדוהו, לא יחדוהו ויש ענין מסירה בידים), וכן **שם,ה"ה** הלכות מסירת תרומה לנכרי (יניה ולא ימסור לו בידים).

בראשית מקץ מב,כ: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברכם ולא תמותו ויעשו-כן: ולא תמותו - מונח אתנח **ויעשו-כן** – סלוק, ללא טפחא לפניו. ללא שום שנוי.

אור החיים מב,כא ... מה שאין כן כשאמר להם **(מב,טי) אחיכם אהך ואסר וגו' (מב,ג) ויעשו-כן** פירוש יחדו הם אחד מהם, בזה נתעוררו מהנדמה כי הוא עון יוסף (כו) כמו שהם נתאכזרו על אחיהם, לזה בא להם הצער בדרך זה שאסרו אחד מהם ביד איש נכרי: **ליקוטי הערות על אור החיים (כו)** כי מן הסתם שמעון לא רצה להשאר שם, והם הכריחוהו, וזה דומה לצרת יוסף בהתחננו **(אור בהיר)** וז"ל המדרש **(ב"ר צא,ו)**, אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: **טט ויעשו-כן** – (אתנח) **סלוק** ללא טפחא לפניו. מגביל להיות מסירת שמעון ללא שום שנוי ממסירת יוסף.

(מב,טי) אם-כנים אהם אחיכם אהך – ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים. כעין היקש. לכאורה בפסוק לא נאמר שיוסף ייחד את שמעון להיאסר. ונאמר ב-**(בר' מקף מב,כד) ... ויקח מאתם את-שמעון ויאסר אותו לעיניהם:**

רש"י (מב,כד) ... את שמעון – הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי: "הנה בעל החלמות הלזה בא" (בר' לו,יט; ראה תנ"ב מקץ, יז). דבר אחר **(ב"ר צא,ח)**: נתכוון יוסף להפרידו מלוי, שמא יתעצו בין שניהם להרוג אותו. אבל לפי **(ב"ר צא,ו)**, אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי: מאכן משמע שיוסף ייחד את שמעון ושאר האחים היו צריכים למסור לנכרים לכאורה. בשילוב ההסבר השני של אור החיים נאמר שיוסף ייחד את שמעון, הם היו צריכים למסור, וכדי שלא יתלבטו אם נכון למסור בידים קדם יוסף ולקחו, כך שלא מסרוהו בידיהם לנכרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצית השערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדפא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

**בראשית מקץ מב, כא: נִיאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו אֶבְלָא אֲשָׁמִים וְאָנְחִנוּ עַל-אָחִינוּ
אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְחַנְנוּ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ עַל-כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:**

אור החיים נִיאמְרוּ וגו' אֶבְלָא ... וכבר רשמתי בכמה מקומות שהענין יוליד בדמותו בצלמו בסוד אתה תשלם לאיש כמעשהו וכמו
כן הדברים כאן שהכאיב להם לבם בצרת אחיהם והוא אומר אֶבְלָא פירושו אם היה המקרה זה בדרך אחר לא היינו מצדיקים שעל סיבת
יוסף באה אלינו אֶבְלָא עתה ודאי אֲשָׁמִים ... אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהַתְחַנְנוּ. ועוד היה להם לאות כיוון שנתיחד שמעון ... לזה
ידעו כי דבר יוסף היא הסיבה כי הוא היועץ עצה רעה על יוסף וגו'

נִיאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו – גרשיים מונח רביעי, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. והנלמד נדרש ע"פ תבנית הטעמים
זרקא זרקא סגול של הכתוב הבא.

אֶבְלָא אֲשָׁמִים וְאָנְחִנוּ עַל-אָחִינוּ – זרקא מונח פסק זרקא סגול, בתורה 372 פסוקים של זרקא סגול, בשלושה מהם, פעמיים זרקא וזה
אחד מהם בתפקיד כעין שתי תוספות מהענין על הענין, שע"פ אור החיים הן:

(א) **שהענין יוליד בדמותו בצלמו בסוד אתה תשלם לאיש**, היינו יצא ללמד על הכלל בענין מידה כנגד מידה, הם נאשמים ואין מושיע
להם כמו שיוסף התחנן ולא הושיעו לו,

(ב) מוסיף ענין המשותף ל- **אָנְחִנוּ עַל-אָחִינוּ**, ואולי גם מוסיף ענין משותף **אֶבְלָא אֲשָׁמִים וְאָנְחִנוּ עַל-אָחִינוּ**, במעמד זה כולם
מודים בסגולתו של **אָחִינוּ** – המרומז בטם סגול של המלה, ש- **אָנְחִנוּ** – זרקנו אותו לבין האומות המרומז בטעם זרקא וניתקנו אותו
מלימוד התורה, וזרקנו אבל על אבינו המרומז בזרקא של מלת **אֶבְלָא** בשנוי ניקוד וכתוצאה מכך מאז נזרקה ממנו (לא שרתה עליו)
רוח הקודש. ושני אלה גרמו לכולם הרגשת הסתר מהקב"ה,

פסק בין אֲשָׁמִים וְאָנְחִנוּ – כעין סדור שנחלק, קריאה אחת ללא פסק כולם אשמים, קריאה עם פסק מרמז שלא כולם אשמים, בודאי
לא באופן שווה. ויש רמז לדבר ב- (**בר' מקץ לו, א**) **וַיִּקְנְאוּ-בְּוָאָחִיו וַאֲחִיו שָׂמְרָא אֶת-הַדָּבָר: וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ** - מקף בתפקיד רב-מצב, דרגות
קנאה שונות, **וַיִּקְנְאוּ-בּוֹ אָחִיו** – טפחא אתנה, אתנה מגביל ללמד שנשארו אחיו ולא סרו מן האחוה. ועוד שטפחא אתנה היא כתבנית
טעמי "שמע ישראל" ללמד שהקנאה היתה בדבר הלכה לשם שמים, וראה קשר למעשה בראשית (א, א) כי האחים סברו שכבר הגיע
זמן הגאולה ותיקון העולם, ויוסף חלם על שלבי הגאולה וזה מרומז ב- **וַאֲחִיו שָׂמְרָא אֶת-הַדָּבָר** – טפחא מרכא מקף-סלוק. הסלוק מגביל
את מהות הענין הגאולה, מקף מלמד על רב-שלב בתהליך הגאולה, מרכא מאריכה את הזמן לגאולה, טפחא משנה משמעות מלת **וַאֲחִיו**
ומרבה על יעקב את הקב"ה בעל ההשגחה הפרטית על התהליך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השטרות: אחת, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנתק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מתיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מתיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.5 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא מח:

**וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָל בְּעָרֵים
אֶכָל שְׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:**

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם** הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק) בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **וַאֲשֶׁר** (בנוסחא: **אשר**) **יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ** – לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את **אשר יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

**וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָל בְּעָרֵים
אֶכָל שְׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:**

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם** הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק) בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **וַאֲשֶׁר** (בנוסחא: **אשר**) **יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ** – לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את **אשר יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא מח:

**וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶכָל בְּעָרֵים
אֶכָל שְׂדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:**

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם** הוא בעל פה נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל – גרשיים (מקף מקף) מונח פסק

וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים –

אֶת-כָּל-אָכָל – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו למחסנים המלכותיים בנייהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אָכָל** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל המחסנים שבאחריותו.

בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק) בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אָכָל שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל

בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,ג**) ... **וַאֲשֶׁר** (בנוסחא: **אשר**) **יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ** – לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השובע) שימולו (טט – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את **אשר יֹאמֶר לָכֵם תַּעֲשׂוּ**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט – שוב טעם פסק במשמע יקצר חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

בראשית מקץ מא,כז:

**וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שְׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשֵׁבַע הַשְּׂבָלִים הַרְקוֹת שְׂדֵפוֹת הַקָּדִים
יְהִי שְׁבַע שָׁנֵי רָעָב:**

וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה ששור זמן הרעב, ששור זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה, **הַרְקוֹת וְהַרְעֵת** –קדמא ואולא, הגזרה יצאה, ומתקדמת – עולה על מצרים מיד והוא עניין מלת–עלת **הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן** – מונח רביעי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצית השערות: אהנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא = מרצה; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור
לרבות, ככל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שזה לפיטח; תביר מרכא טפאא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, כד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק 1 – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קפא – סדר קרימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

בראשית מקץ מא, מא – מב:

[מא] וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף

רְאֵה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

[מב] וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף

וַיַּלְבֹּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַנְאוֹ:

אֶל-יוֹסֵף – אַתְּנָה רְאֵה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

בפסוק הבא **(מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** – קדמא מהפך פשטא, כעין מידה הנקראת כתוב שחבירו שלפניו **(פסוק מא)** מלמד עליו, או הוא מלמד על חבירו שלפניו, כעין טעמא דקרא.

אבל אפשר גם לומר שפסוק **(מא, מב) וַיֹּסֶר פֶּרְעֹה אֶת-טַבַּעְתּוֹ** מלמד על פסוק **(מא, מא)** שהחזקת טבעת פרעה שהיא חותם הרבון

הנותנת תוקף לממשלה שקבל יוסף במאמר **רְאֵה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**

בראשית מקץ מא, מד:

וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲנִי פֶּרְעֹה

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים אִישׁ אֶת-יָדוֹ וְאֶת-רִגְלוֹ בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

תורה שלמה מדרש: וּבִלְעָדֶיךָ – רביע, ארבע ענינים (טט – א) יוסף לפי שמיעט כבודו ואמר **(בר' מקץ מא, טז) בִּלְעָדֶיךָ** וריבה כבוד המקום **אֱלֹהִים יַעֲנֶה** ... כדי שיתן לרשע שבח להקב"ה לפיכך התרבה כבוד המקום שאמר **(בר' מקץ מא, לט) אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת-כָּל-זֹאת תלה הגדולה בבעליה.**

(טט – ב) וגם נתגדל שמו בחכמה שאמר לו **(בר' מקץ מא, טז) אִין-נְכוֹן וְתַכֵּם כְּמוֹךְ.**

(טט – ג) ונתרבה כבודו בגדולה שנתן לו שנאמר **(בר' מקץ מא, מד) אֲנִי פֶּרְעֹה וּבִלְעָדֶיךָ.**

(טט – ד) לפי שמיעט עצמו בלשון **(בר' מקץ מא, טז) בִּלְעָדֶיךָ** קיבל מלכות בו בלשון **(בר' מקץ מא, מד) וּבִלְעָדֶיךָ**

בראשית מקץ מא, טז: וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פֶּרְעֹה לֵאמֹר בִּלְעָדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פֶּרְעֹה:

(בר' מקץ מא, לט) וַיֹּאמֶר פֶּרְעֹה אֶל-יוֹסֵף אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים אֱלֹהִים אוֹתְךָ אֶת-כָּל-זֹאת אִין-נְכוֹן וְתַכֵּם כְּמוֹךְ:

וּבִלְעָדֶיךָ לֹא-יָרִים – ר"ת ו' ל' י' – לו"י, רמז למנוי משה

בראשית מקץ מא, מה: וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צְפַנְתַּן פַּעֲנָח

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת בַּת-פוּטִי פְרַעֲ כַּהֵן אֵן לְאִשְׁהָ וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה – מונח שם-יוסף צפנת פענח – גירסת הכתר הממוחשב, מכון ממרא ממוחשב

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה – מרכא שם-יוסף צפנת פענח – גירסת מגנס, קורן,

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צְפַנְתַּן פַּעֲנָח לפי גירסת קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

(א) מה שיוסף גזור לכתחילה מתקיים בפועל.

רש"י (נה) ותרעב כל ארץ מצרים - שהריקבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף (ראה ב"ר צא, ה). **ואשר** (בנוסחינו: אשר) **יאמר לכם**

תעשו - לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והריקבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם תעשו; הרי גזר על התבואה

והריקבה, ומה אם יגזור עלינו ונמות (ראה ב"ר צא, ה)?

מ"ר צא, ה וגם מדרש תנחומא (ורשא) פרשת מקץ סימן ז

כיון שחזק עליהם הרעב בארץ מצרים נתקבצו המצרים ובאו אצל יוסף א"ל תן לנו לחם, א"ל אלהי אינו זן את הערלים לכו ומולו עצמכם ואתן לכם לחם, הלכו להם אצל פרעה והיו צועקין ובוכיין לפניו שנאמר ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף, אמרו לו הלכנו אצלו ומדבר לנו דברים ריקים שאומר מולו עצמכם, אמר להם שוטים לא כך אמרתי לכם מתחלה עבדוהו וקנו לעצמכם תבואה וכי לא היה קורא לכם כל אותן שני השבוע וצווח לכם הווי יודעים שרעב בא לעולם אם אתם פשעתם בנפשותיכם מה תצעקו אלי מפני מה לא הנתחם בבתיכם תבואה של שתיים של שלש של ארבעה שנים, אמרו לו כל תבואה שהיתה בבתינו כבר הריקבה, אמר להם לא נשתייר לכם קמח מאתמול, אמרו לו פת שהיה בכלינו עפשה, אמר להן לכו אל יוסף ואשר יאמר לכם תעשו ומה אם שגזר על התבואה והריקבה מתיראין אנו שאם יגזור עלינו שנמות כלנו מתים אלא כל אשר יאמר לכם תעשו,

ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני הרעב כאשר אמר יוסף וגזר שהתבואה שאינו ת"י (תחת יד) פרעה ירקבו.

וזה יפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים. כל לרבות אפילו התבואה שאצרו המצרים לעצמם והריקבו אלו בעצמם. פתח להם יוסף ומכר להם בדמים יקרים. וראו גדולתו ית' שבעיניהם היו נרקבים וכשהיה יוסף מוכר להם היו מתוקנים. כמו שהיה במכת דם וגו' לכתחילה גזרת רעב, בפועל יוסף קובע התיקון לתבואה בקנין מהמצרים, ע"פ **ליקוטי אנשי שם (בר' מקץ מא, נד) ונתחלינה שבע שני**

הרעב – אזלא-גרש מונח מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, להקל על ישראל, וטעם מונח לפני מהפך לרמז לכעין שתי סדרות של מהפך פשטא, כאן תיקון תבואה שהריקבה בידי המצרים, בעתיד במכת דם תיקון הדם בכלי של ישראל להיות למים ורק משישלמו המצרים ישארו מים..

(ב) לכתחילה נראתה אסנת כבת פוטיפר ופועל הרי היא בת דינה בת יעקב.???

וַיִּקְרָא פֶּרְעֹה שֵׁם-יוֹסֵף צְפַנְתַּן פַּעֲנָח ג' קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד לכתחילה ובפועל,

דעת זקנים מבעה"ת צפנת פענח, נוטריקון "צדיק" פטפט "נגד" תאותו "פוטיפר"ענה "נפשו" חנם:

וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנַת ויתן לו את אסנת, וא"ת יוסף שהי' מלך איך נשא בת הדיוט, ונ"ל לפי שמתחלה הי' יוסף עבד לפוטיפר אמר בלבו

אם לא אעשה רצונו לישא בתו יזלזלני וילשין אותי שהייתי עבדו אשאנה ויכבדני, ועוד י"ל שנשאה מפני שהי' מזרע יעקב כדפי'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
הפניות השערות: אהנה = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מאריך = מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; ספאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא ספאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה שזה לפישה; מרכא תביר ספאא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפישה; תביר מרכא ספאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מוציאה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מוציאה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

רש"י בפי' וישלח דבת דינה הית' משכס ותלה לה יעקב אבינו קמיע בצוארה והשליכה והובאה למצרים ע"י נס כדפרישית וגדלה פוטיפר בביתו ולכן נקראת על שמו כמו שמצינו גבי משה רבינו ע"ה אלה בני בתיה וגו', וכשעבר יוסף בכל ארץ מצרים יצאו כל הנשים לראות ימיו של יוסף כדכתיב בנות צעדה עלי שור וכל אחת זורקת לו חפץ או תכשיט וזו לא היה לה מה לזרוק וזרקה לו הקמיע שהיה בצוארה ועיין בו וראה שהיא מזרעו של יעקב ונשאה:
וַיִּתֵּן-לוֹ – מקף, רב-מצב כאילו נתן מעצמו אבל כך יועד מן השמים כי זרקה לפני יוסף את הקמיע ששם עליה יעקב ויוסף בחר **אֶת-**
אֶסְנֶת – מקף, רב מצב כאילו היא מצרית ואינה מצרית **בת-פּוֹטִי** – מקף, רב-מצב כאילו בת השר ואינה בת השר כי היא בת דינה משכס.

בראשית מקץ מא,מה:
וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח
וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנֶת בַּת-פּוֹטִי פְרַעַת פְּתוֹן אֵן לְאִשְׁהָ וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:
וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח – קדמא מונח זרקא מונח סגול
 מרבה מעניין יוסף לענין **צִפְנָת פַּעֲנָח** – רש"י מפרש הצפונות, **תיב"ע** – דטמירן מפרסם.
תורה שלמה (קט) - ספר התגין: **צִפְנָת פַּעֲנָח** פ' דלתל זיוני **צִפְנָת**, פ' דלא מזוינין ופומיהון לגאיו, **פַּעֲנָח**
 (קט) בכת"י רמזי ר"י **צִפְנָת פַּעֲנָח** פיי"ן משונות וגדולות וכפולות כלומר הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, ומפוענחות לו שהוא יודע ביאורן ופירושו.
 טט- **שם-יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָח** – זרקא מונח סגול, הפענוח הוא גילוי מסוים של הצפון. פרעה קרא ליוסף שם המתפרש באופנים אחדים לגלוי הצפון על מעט מן הצפונות הקשורות לפרעה ומצרים. אבל ע"פ המקור של תורה שלמה הרבה צפונות ונסתרות מגולות ליוסף, מעבר לקשור במצרים ועל כך מעידות הפיי"ן המשונות והזקא סגול. וזה המשך לחלומות יוסף ומשמעותם כישועה לבני ישראל בגלות ע"פ גזירת בין הבתרים.

בר' מקץ מא בעה"ט
צִפְנָת פַּעֲנָח (828), בגימטריא מגלה נסתרים (838) (טט - מגלה נסתרים - 828), צפנת פענח נוסף נוסף צ'דיק פ'טפט נ'פש ת'אוא פ'וטיפיר ע'נה נ'פשו ח'נם, ד"א צ'ופה פ'ודה נ'ביא ת'ומך פ'ותר ע'ניו נ'בון ח'וזה:
 הפסוק מגלה נסתרים: **וַיִּקְרָא פְרַעֲהַ שֵׁם** ר"ת ו' פ' ש' ג' ש"פ', אגרת רבי שמשון מאוסטרופליא השם שבו היכה ה' את מצרים עשר מכות, ועל הים חמשים מכות, עולה דו"ד ב"ן יש"י,
וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-אֶסְנֶת – ויתן לו **אֶת-אֶסְנֶת** – ג' א"ת עולה שא"ק, (נותן) ל"ו אסנ"ת (אס"נ = י' אצ"י, ת' = ת'), מסודר מחדש ש'א'ד'ם ק'דמון (נותן) י' (ספירות) אצ"י-ל"ו-ת ובכתר של אצילות

צִפְנָת פַּעֲנָח ג' אותיות צ"פ עולה ע"ק – עתיקא קדישא, ג' אות פ' עולה ע"י – עתיק יומין, (פנימיות הכתר, עונג)
אֶת-אֶסְנֶת – ר"ת א"א – אריך אנפין (חיצוניות הכתר, רצון),
 ואפשר כי שני הסדר בסדר ההשתלשלות המתגלה בפיענוח שא"ק יוצא במלה **אֶת**- ואילו הכתר מהמלים הקודמות לה **צִפְנָת פַּעֲנָח** ירמז ליציאת הספירות פעם ראשונה שלא על הסדר הגורם לשבירת הכלים ולהתהוות הקליפות
אמרי נועם פתן אן – מידת יסוד בקליפות, יסוד מייצג את שש המידות, **לְאִשְׁהָ** – אפשר שמרמז למידת מלכות ולזה קשור **פְרַעֲהַ** שהוא כעין ראש לקליפות ועמו בלעם בן בעור בן לבן. להשפיע על יוסף – ג' נילו"ס, שמצרים עשוהו לאלילות, להרחיקו מדבקותו באמונת השם, ובאמצעותו ליתן חיות לקליפות, לשבות מקורות התיקון הגבוהים.
 אוצר ריר"פאלוך זצ"ל וישם בארון במצרים (בראשית נ' כ"ו) היינו בנילו"ס, יוס"ף בגימטריה נילו"ס: (בעה"ט שם)

בראשית מקץ מא מה:
וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיִּתֵּן-אֶחָד בְּעָרֵים
אֶחָד שָׁדֵה-הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבֶיהָ נָתַן בְּחֻכָּהּ:
וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד שְׁבַע שָׁנִים – באופן כללי גרשיים מונח רביעי, אפשר כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, כי ההמשך **אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם** הוא בעל פוט נוסף לענין אפשר שגם תבואות שנה ראשונה עדיין אספו בשנה השביעית.
וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד - גרשיים (מקף מקף) מונח פסק
אֶת-כָּל-אֶחָד – מקף מקף, כל אחד עשוי להיות כרב-מצב או רב-שלב. כרב-מצב נאמר כי היו שני מסלולי פעולה, תבואות שהלכו למחסנים המלכותיים בניהול יוסף, תבואות שהלכו למחסנים הפרטיים. אם כך לא קיבץ יוסף את **אֶת-כָּל-אֶחָד** | **שְׁבַע שָׁנִים** אל המחסנים שבאחריותו.
 בקריאה ללא פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד שְׁבַע שָׁנִים** – קיבץ את האוכל שגודל תחת אחריות יוסף לאוצרות המלכות והשתמר (ללא פסק) בקריאה עם פסק **וַיִּקְבֹּץ אֶת-כָּל-אֶחָד שְׁבַע שָׁנִים** – אף על פי שקיבצו את האוכל למחסנים הפרטיים שבע שנים הוא לא השתמר (חל בו פסק) ורובו נרקב. טעם פסק מרומז ב מלת "גזר" במשמע פסק ערלה, בפ' רש"י ב-(**מא,גה**) ... **ואשר** (בנוסחא: אשר) **יאמר לכם תעשו** - לפי שהיה יוסף אומר להם (טט – בשנות השבע) שימולו (טט) – והתכווין שבהסר ערלתם הארץ תהיה מוכשרת לקבל השפע הרוחני מה' שישתמר תבואתם, והיות ולא מלו), כשבאו אצל פרעה ואמרו לו: כך הוא אומר לנו, אמר להם: ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני רעבון באין? אמרו לו: אספנו הרבה והרקיבה; אמר להם: אם כן את אשר יאמר לכם **תעשו**; הרי גזר על התבואה והרקיבה, ומה אם יגזור עלינו (טט - שוב טעם פסק במשמע יתקצרו חייהם) ונמות (ראה ב"ר צא,ה)?

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
 המצוות הששור: אהבה – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרכיב; רבו; דוגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות, רבו ממש; מרכא טפא – יתור
 לרבות, מכל מקום; דוגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה שההלכה הלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסוק – סדור שנתקל, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן; 2: זקא-גדול; 3: רביע; 4: זקא-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה – תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.6 בראשית מקץ מא,א:

בראשית מקץ מא,י: פְּרָעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו וַיִּתֵּן אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֲפִים:

פְּרָעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו . פְּרָעָה – טפחה בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה, וטפחה בתפקיד שנוי יחס פרעה לעבדיו שלא ממנו יצאו הדברים וזאת דרשת [בראשית רבה (וילנא) פרשת וישב פרשה פגח, ר' יודא בר סימון ורבי חנין בשם רבי יוחנן כתיב (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' וגו', הקציף הקדוש ברוך הוא אדונים על עבדיהם ליתן גדולה לצדיקים, פְּרָעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו ליתן גדולה ליוסף,

קָצַף – מונח כמרבה סיבות לקצף פרעה על עבדיו, (טט: לפי דרשה של מציאת זבוב וצורר) (טט: לפי דרשה שהם בקשו להזדווג לבת המלך) **עַל-עֲבָדָיו** – מקף כרב-מצב של עבדיו (א) אשמים (ב) לא אשמים. **עַל-עֲבָדָיו** – אתנה, מגביל שלא הבחינו בין אשם ולא אשם ונהגו בשניהם בשוויון תנאי המאסר (המשמר)

מלבי"ם (בר' מקץ מא,א): פְּרָעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו. שאם היה קצף פרעה על עבדיו שהם המשקה והאופה היה זה נכון שהאופה היה חוטא יותר מן המשקה (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). אבל הלא פרעה קצף על עבדיו שהם השרים, ובוזה הלא שר האופים לא חטא כלל, רק אני לבדי הייתי החוטא, וַיִּתֵּן אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים, א"כ עיקר נתינה למשמר היה אֹתוֹ כי רק אני נתחייבתי להאסר בְּמִשְׁמַר לא שר האופים, אך ע"י ששם אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר וע"י הקצף שיצא מן המלך עלי נתנו גם אותו במשמר מתוך כעס המלך, ועז"א אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֲפִים, ע"י שנתנו אֹתוֹ ניתן גם הוא במקרה, ולפ"ז הייתי אני החייב במשפט והוא הזכאי, ומזה מבואר שלא פתר החלום לפי האומדנא והסברא, כי הסברא היה בהפך:

וַיִּתֵּן אֹתוֹ – קדמא ואולא, בתפקיד גורם מרכזי, שר המשקים הוא עיקר הנתינה בְּמִשְׁמַר – רביע, ארבעה אנשים נתנו במשמר (טט: האלשיך והמלבי"ם מפרשים את (בר' וישב מ,א-ב) שיש שר משקים ועבד משקה שמכין המשקה, ויש שר אופים ועבד שמכין המאפה). אֹתוֹ – זקף-גדול, בתפקיד שלוש. שר המשקים מודה שהוא נתחייב להאסר כי לא השגיח בזבוב הגלוי ככוס פרעה, שלושה האחרים: העבד המכין המשקה, שר האופים ועבדו האופה נתנו שם כאילו "במקרה" מתוך ש-פְּרָעָה קָצַף עַל-עֲבָדָיו.

תולדות יצחק וַיִּתֵּן אֹתוֹ בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטְּבָחִים אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֲפִים, (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת אֹתוֹ, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֲפִים בשוה, (טט – ב, השפעת זמן החלום) וא"ת לפי שהוא חלם בלילה שמושל מאדים, ואני חלמתי בלילה שמושל צדק, אינו כן, בלילה א' חלמנו, (טט – ג, חלום מסודר) ואם תאמר לפי שחלומי מבובל ושלי מסודר, ולזה ראה שחלומי רע, אינו כן, איש כפתרון חלומי חלמנו, פ"י חלום הראוי לפתרון, לא חלום בלתי מסודר, שאי אפשר לפתור (טט – ד, תאור פותר החלום) ואם תאמר שהוא זקן ולמד חכמה, אינו כן אלא נער, ואם תאמר הוא מכשף, עברי הוא, ואם תאמר שהוא בן חורין ולמד חכמה וזוכר אותה, עבד הוא, ואם למד שכה, שלבו טרוד בעבודות, וא"ת אדוני חכם ולמד ממנו, אינו כן, שהוא עבד לשר הטבחים, ששרים כאלו אין בהם חכמה, ובמלאכתם עוסקים, ואם כן אינו חכם אלא נביא, ולזה האמינוהו, ולזה אמר (בר' מקץ מא,א) וַיִּאֶמֶר פְּרָעָה אֶל-עֲבָדָיו הֲנִמְצָא כְּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רָוַם אֱלֹהִים בּוֹ, ואמר אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת, אמר כל לכלול גם לחלומות שר המשקים ושר האופים:

אֲשֶׁר רָוַם אֱלֹהִים בּוֹ - [תרגום אונקלוס] די רוח נבואה מן קדם יי בה.
רָוַם אֱלֹהִים - רָוַם – גי' 214 עולה בנבואה"ה נצ"ח (214 = 148 + 66) בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות) ראה [זוהר וישב קצא,ב, בסוגריים פי' זחר בהיר (זה"ב), הרב דיא"מ אייכנשטיין, אוצר החכמה (בר' וישב מ,ה) וַיִּתְחַלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם בנבואה"ה (שמקורה בספירת – מדת) נצ"ח (דאצילות, שבה הספירות מיוחדות מאוחדות) ב-אֱלֹהִים (בא-לקות, ספר התניא)

אֹתוֹ – זקף-גדול, בתפקיד שלוש.
 (טט – א, תנאי מאסר שווים, גם בדעת זקנים מבעלי התוספות) כפל מלת אֹתוֹ, לפי שאם תאמר שמה שפתר לי טוב, ולשר האופים תליה, הוא לפי שראה שבית האסורים שלו קשה משלי, וברזל באה נפשו יותר ממני, אינו כן, אלא אֹתוֹ וְאֵת שַׂר הָאֲפִים בשוה,
 (טט – ב, התיחסות קודמת שלהם ליוסף, שווה, לא זוכר המקור), (טט – ג, התיחסות קודמת של יוסף אל שניהם שווה, לא זוכר המקור). כלומר הפתרון של יוסף לא היה תלוי במצבם, ולא ביחסים ביניהם ולא בזמן החלום, ולא ביכולת שנלמדת, אלא ברוח א-לקים – נבואה שאינה קשורה לכל מה שסביב.

עכשו נתבונן בפסוק בדרך פנימיות התורה וכדי להבין ההסבר נתחיל מהסבר של **הַטְּבָחִים אֹתוֹ** – זקף-קטן זקף-גדול, בתפקיד חישוב גימטריאית מלות התוכן המוטעם וחישוב ההפרש בין גימטריאית המלים "זקף-קטן זקף-גדול" העולה תקע"ו ובין גימטריאית התוכן, מתקבלות תוצאות הקשורות לפנימיות התורה.
הַטְּבָחִים אֹתוֹ – גי' 485 = 411 + 74 = הפ"ת, שכני"ה, מצרימ"ה, התלמו"ד (בעה"ט (שמות לד, כז)) (ת"ן-ל"ה השקל"ן שציפ"ה) ההפרש מתקע"ו 485 - 576 = 91 = הוי"ה אדנ"י, האלהי"ם, אמ"ן, מלא"ך, מכא"ל, פא"י-ר"ת פותח את ידך), איל"ן [אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל] 485 הפ"ת העדו"ת, תעוד"ה"ש"ך ואחנן), תהלי"ם=תלמוד ה' מ'זמורים ל"ילה יום, יה"י זכר"ה ברו"ך, (שמות לד-כז) [כי על] פ"י הדבריי"ם האל"ה כרת"י את"ך ברי"ת = ס"ת בגימ' התלמו"ד (בעה"ט שם)

חלק (א) בהסבר: בבריאה ירדו רפ"ח ניצוצות קדושה כסדרם לקיים הבריאה כסדרה. חלק (ב) בהסבר: בגלל חטא אדם הראשון היה קצף וההשפעה של החיות כסדרה השתבשה. ר"ב ניצוצות קדושה מתוך רפ"ח הניצוצות ירדו מצרימ"ה (= הפ"ת השתבשה). "פרעה קצף" היינו גזר על שכני"ה (= הפ"ת) היינו כנסת ישראל לרדת מצרימ"ה (= שכני"ה) לתקן השפעת השפע של הפ"ת כסדרה.

חלק (א) בהסבר: **וַיִּתֵּן אֹתוֹ** – קדמא ואולא, בתפקיד סדר ירידת השפעת החיות האלקית לבריאה כסדרה, הפ"ת התקינה, משל לבריאה מתוקנת ללא הפרעות, מאפשרת לימוד התלמו"ד (תורה ותורה שבעל-פה) שע"י כך מושגת תכלית הבריאה. ואותו זמן היה רק ניצוץ אחד של קדושה מאור המלכות דעשיה (טט: מאות ה"ה אחרונה של שם הוי"ה במלכות דעשיה) מתלבש בקליפות בְּמִשְׁמַר – רביע, ארבעה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהבה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא – מרמז; מאריך – רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנוטעם, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסקו – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "יוד מידות דר"י שמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנשוא אחר בהלכה;

קליפות, שאחת היא נגה – יש בה טוב ורע, ושלוש הן טמאות לגמרי. ובביאת המשיח יצאו מהמשמר הזה.
בית שר הטבחים – יתיב מונח זקא-קטן, יתיב כדווקא כך, יתיב כפשטא, זקא-קטן כשני למודים. ואז לומר דווקא כך שני דברים
ללמוד.

שר הטבחים – שר הטבחים הוא כלי, אותיות **שר הטבחים** מרמזות כי בעולם מתוקן הפ"ת של ש"ר הטבחים"ם משפיעה
ש"ם שלום ר'חמים טובה ב"רכה חיים ח'ן ח'סד
הטבחים – מרכב מ- הט"ב (גי' ט"ז) חיים (גי' אז"ן, נג"ה). הט"ב אז"ן רמז לפתיחת סדר ההשתלשלות ביציאת אורות אז"ן (שער)
ההקדמות לרב חיים ויטאל)

חלק (ב) בהסבר: **פרעה קצף על-עבדיו** – טפחא מונח אתנה, כתבנית הרישא של בר' א,א, בתפקיד לרמז על קשר למעשה בראשית.
מסדור [משה אהרן עם סדר עבודה ... רב י"כ הלוי בעל מטה לוי] ענין פטום הקטרת: ... קודם חטא אדה"ר שהיו כל העולמות במקומן
כפי האצילות הראשון, היה רק ניצוץ אחד של קדושה מאור המלכות דעשיה (טט: מאות ה"ה אחרונה של שם הוי"ה במלכות דעשיה)
מתלבש בקליפות שזו הוא חיות שלהם בסוד "ומלכותו בכל משלה" ולא היה שליטה לקליפות שהיו נכנעים תחת הקדושה, וזה
הניצוץ לא נסתלק מהם לעולם עד ביאת משיח שאז נאמר ובלי המות לנצח, שאז יסתלק מהם זה הניצוץ וישארו מתים ואז רוח
הטומאה יעבור מן הארץ. אבל אחר חטא אדה"ר ירדו כל העולמות למטה ממקומן אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות מכל עשרה ספירות
שמלכות דעשיה לתוך הקליפות וגם ניצוץ אחד מאור המקיף נעשה מקיף להם וזהו תוספות חיות של הקליפות וע"י זה יש להם כח
לשלוט בעולם הרי הם י"א ניצוצות קדושה שנבלעות בקליפות וזולת החיות שלהם ואותן הי"א מסתלקין ע"י כוונות פטום הקטרת
שיש בהם י"א סממנים ... ונכנעים תחת הקדושה.
אבל אחר חטא אדה"ר, א"ת"י – נוטריקון אות (וגם) יו"ד, ירדו כל העולמות למטה ממקומן אז ירדו גם כן עשרה ניצוצות (טט: יו"ד)
מכל עשרה ספירות שבמלכות דעשיה לתוך הקליפות (טט: אפשר כי טעם זקא-גדול של א"ת"י מרמז לשלוש הקליפות הטמאות לגמרי) וגם ניצוץ
אחד מאור המקיף (א"ת"י) נעשה מקיף להם וזהו תוספות חיות של הקליפות וע"י זה יש להם כח לשלוט בעולם הרי הם י"א ניצוצות
קדושה שנבלעות בקליפות וזולת החיות שלהם. וזה מרומז ב- **וְאֵת שֵׁר הָאֲפִים** – "אפים" חסר וא"ו המסמלת צנור השפעה תקין של
תורה, לכן מלמד על חרון אף הוא כח הקליפות הטמאות לשלוט בעולם.

בראשית מקץ מא,יא: וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמוֹ חֲלֹמְנוּ:
(בר' יושב מה, ו) **וַנַּחֲלֶמָה** – (א) תרסא בתפקיד אפשרי של שער כנדרש ב- [בבלי ברכות נז,ב] חלום אחד מששים לנבואה
(בר' יושב מה, ו) **וַנַּחֲלֶמָה** – (ב) תרסא, בתפקיד: מחיצה נעלה, שורש, מקור לחלום במלאך גבריאל; שורש מקור פתרון החלום בספירת
(מידת) מלכות וכנדרש ב- [בבלי ברכות נז,ב] חלום אחד מששים לנבואה שמקורה בספירת נצח דאצילות.
נע"ין ב- (בר' מקץ מא,יא) **וַנַּחֲלֶמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפַתְרוֹן חֲלֹמְנוּ**: הפסוק מספר על פתרון חלמו של כל שר.
נשתמש במידת גורעין ומוסיפין ובמידת גימטריה באותיות **וַנַּחֲלֶמָה** ח מתקבלת הגי' נצ"ז ועם הכולל מתקבלת המלה נצ"ח!
(בר' יושב מה, ו) **וַנַּחֲלֶמָה** – (ג) תרסא, בתפקיד שער ע"פ [זוהר פר' וישב קצא,ב] [זוהר בהיר (ה"ב), הרב דיא"מ איינשטיין] ופ"ל זה"ב: מקור
החלום מדרגה ששית למטה ממדרגת הנבואה. ומקור הנבואה בנצח שבאצילות. (זה"ב: מקום שהנבואה שורה הוא בנצח דז"א, עד מדרגת גבריאל יש
שש מדרגות, נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל)

בראשית מקץ מא,כז:
וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן שֵׁבַע שָׁנִים הִנֵּה וְשֵׁבַע הַשָּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׂרָפוֹת הַקָּרִים
וְהָיוּ שֵׁבַע שָׁנֵי רָעָב:
וְשֵׁבַע הַפְּרוֹת – מונח תלישא-גדולה שער זמן הרעב, שער זמן להגעת הגזרה, פרות אלו הן עיקר העניין בחלום פרעה,
הַרְקוֹת וְהַרְעֵת –קדמא ואזלא, הגזרה יצאה, ומתקדמת – עולה על מצרים מיד והוא עניין מלת- עלת **הָעֵלֶת אַחֲרֵיהֶן** – מונח רביע

בראשית מקץ מא,לג: **וַעֲתָה יִרְא פְרֵעָה אִישׁ נִבְּוֹן וְחָכֵם וְיִשִּׁיתָהּ עַל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**
[תרגום אונקלוס] (לג) וכען יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים:
[תרגום המיוחס ליונתן] (לג) וְכַדּוֹן יִחְמֵי פְרֵעָה גְבַר סוּכְלָתָן וְחָכִים וְיִמְנִינֵיהּ עַל אֶרְעָא דְּמִצְרַיִם:
נרכיב מר"ת הכתוב והתרגום את שם "יוסף" ו'עתי' י'רא פ'רעה ס'וכלתן - יוסף

בראשית מקץ מא,לט: **וַיֹּאמֶר פְּרֵעָה אֶל-יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֵלָהִים אוֹתָהּ אֶת-כָּל-זֹאת אֵין-נִבְּוֹן וְחָכֵם כְּמוֹךָ:**
[אוצר החכמה, פירושי התורה לבעלי התוספות (מא,לט) (א) אַחֲרֵי הוֹדִיעַ, קרי ביה אַתְרֵי, כלומר כמדומה לי שהיית אַתְרֵי כשחלמתי
החלום שהרי בדבר יוסף נמצא יותר לשון החלום מבספור פרעה, שבקש לכוודקו ואמר הנה ראיתי ז' פרות בריאות בשר ויפות תואר,
וא"ל לא ראיתי כ"א יפות מראה ובריאות בשר וכן בכל דבר, כמו שאמר פרעה דלות ורעות ואמר לו יוסף לא ראית אלא דקות ורעות
הוא כמו בחלום (ויר' 4).
ראה (בר' מקץ מא,ז) **בַּחֲלֹמִי** – זקא-גדול, בתפקיד שלוש, בשם הרב שמואל שמעלקע פינטר זצ"ל שלושה דברים היו בחלום פרעה, פרות
טובות ורעות, שבלים טובות ורעות, איש אשר רוח א-לקים בו.

בראשית מקץ מא,מא – מב: [מא] **וַיֹּאמֶר פְּרֵעָה אֶל-יוֹסֵף רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**
[מב] **וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֹתָהּ מֵעַל יָדָיו וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף וַיִּלְבַּשׂ אוֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֵּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַנְאוֹרוֹ:**
אֶל-יוֹסֵף – אתנה **רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:** מכח המאמר הזה פועל יוסף עם טבעת פרעה. אחרת אין לטבעת ערך.
בפסוק הבא (מב) **וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֹתָהּ** – קדמא מהפך פשטא, כעין מידה של כתוב שחבירו שלפניו (פסוק מא) מלמד עליו, או הוא
מלמד על חבירו שלפניו, כעין טעמא דקרא.
אבל אפשר גם לומר שפסוק (בר' מקץ מא,מב) **וַיֹּסֶר פְּרֵעָה אֶת-טַבְעֹתָהּ** מלמד על פסוק (בר' מקץ מא,מא) שהחזקת טבעת פרעה שהיא
חותם הרבון הנותנת תוקף לממשלה שקבל יוסף במאמר **רֵאה נְתַתִּי אֹתְךָ עַל כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם:**